

نقش تیپ‌های شخصیتی A و D در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن در دانشجویان

اعظم فرمانی^{✉*}، علیرضا آقا یوسفی^{**} و مهدی دهستانی^{***}

چکیده

هدف این پژوهش بررسی نقش تیپ‌های شخصیتی A و D در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن در دانشجویان بود. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور شیراز را شامل می‌شد که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۴-۹۳ مشغول تحصیل بودند. از میان این افراد، تعداد ۲۱۷ دانشجوی به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. افراد گروه نمونه با تکمیل مقیاس صبر (خرمائی، فرمانی و سلطانی)، پرسشنامه تیپ شخصیت A (باتیگون و ساهین) و مقیاس تیپ شخصیت D (دنولت) در این پژوهش شرکت کردند. نتایج همبستگی نشان‌دهنده همبستگی منفی و معنادار میان صبر و مؤلفه‌های آن با تیپ‌های شخصیت A و D بود. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه همزمان نیز نشان داد که تیپ شخصیتی A و دو خرده مقیاس شخصیت D به صورت منفی و معنادار صبر و مؤلفه‌های آن را پیش‌بینی کردند. علاوه بر این، بر طبق نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام، خرده مقیاس عاطفه منفی تیپ شخصیت D سهم بیشتری در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن نشان داد. بر طبق این نتایج، به روان‌شناسان و به‌ویژه روان‌شناسان سلامت پیشنهاد می‌شود که در کارهای درمانی خویش به منظور ارتقاء سلامت روان و پیشگیری از ابتلای افراد با شخصیت A و D به بیماری‌های قلبی-عروقی به سازه روان‌شناختی-دینی صبر توجه کنند.

کلید واژه‌ها: شخصیت A، شخصیت D، صبر، عاطفه منفی

پژوهش‌های روان‌شناختی
پرتال جامع علوم انسانی

*✉ دانشجوی دکتری دانشگاه پیام نور azamfarmani3@gmail.com

** دانشیار دانشگاه پیام نور

*** استادیار دانشگاه پیام نور

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۵/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۸/۱۲

مقدمه

صبر^۱ فضیلتی اخلاقی است و به استقامت، شکیبایی، خویشتن‌داری، رضایت و متعالی شدن فرد در موقعیت‌هایی اشاره دارد که برای او دشوار و ناخوشایند است (خرمائی و فرمائی، ۱۳۹۳ج). صبر از جمله مفاهیم دینی است که ۱۰۳ بار و در ۹۳ آیه قرآن کریم مطرح شده است. بنابراین، واژه صبر و مشتقات آن به لحاظ فراوانی یکی از واژه‌های مهم قرآن کریم بعد از واژه‌هایی مانند آخرت و قیامت است. علاوه بر تأکید فراوان دین بر صبر، در سال‌های اخیر توجه روان‌شناسان در ایران و سایر کشورها به این سازه روان‌شناختی - دینی جلب شده است و پژوهش‌های زیادی درباره اثرات روان‌شناختی صبر و ارتباط آن با سایر متغیرها انجام شده است. به عنوان مثال، در این پژوهش‌ها اهمیت و کارآمدی صبر در کاهش اضطراب و افسردگی (سلطان نصیر، علیزاده عصار و رحمتی، ۱۳۹۳؛ حسین ثابت، ۱۳۸۷)، صبر و رابطه منفی آن با ناامیدی (خرمائی، فرمائی و سلطانی، ۱۳۹۳ الف؛ خرمائی و فرمائی، ۱۳۹۳ الف)، صبر و رابطه مثبت آن با امیدواری (خرمائی، زارعی، مهدی یار و فرمائی، ۱۳۹۳؛ غباری بناب و خدایاری فرد، ۱۳۷۹)، صبر و رضایت زناشویی (فرمائی، خرمائی و دوکوهکی، ۱۳۹۳)، صبر و سلامت روان (فرمائی، خرمائی و بانشی، ۱۳۹۳)، صبر و خودکنترلی (خرمائی، فرمائی و یزدانی، ۲۰۱۷)، صبر و اهمال‌کاری دانش‌آموزان (فرمائی، درخشان و خرمائی، ۱۳۹۴)، صبر و بهزیستی (اشنیتکر^۲، ۲۰۱۲) بررسی شده است. همچنین پژوهش حق جو (۱۳۹۰) نشان داد که مؤلفه‌های صبر توانایی پیش‌بینی افکار خودکشی را دارد. در پژوهش خرمائی، فرمائی و کلاتری (۱۳۹۴) نیز میان افراد افسرده، مضطرب و بهنجار در مؤلفه‌های صبر تفاوت معنادار گزارش شده است. در پژوهش‌هایی (روساتی، استیونس، هار و هوسر^۳، ۲۰۰۷؛ استیونس، هالینان^۴ و هوسر، ۲۰۰۵) نیز تاریخچه تکاملی صبر بررسی شده است. شایان ذکر است که صبر را نمی‌توان مترادف با هیچ یک از سازه‌های روان‌شناختی مانند خودکنترلی، راهبردهای مقابله‌ای یا تاب‌آوری دانست. گرچه ممکن است تشابهاتی بین صبر و سازه‌های فوق‌الذکر

-
1. patience
 2. schnitker
 3. Rosati, Stevens, Hare & Hauser
 4. Hallinan

وجود داشته باشد، اما صبر خود سازه‌ای مجزا و منفک از این سازه‌ها است (خرمائی و فرمانی، ۱۳۹۳ب؛ نوری ۱۳۸۷؛ اشنیتکر و امونز^۱، ۲۰۰۷). یکی از مدل‌های مطرح شده در حوزه صبر مدل پنج عاملی صبر است. در این مدل با استناد به کلیه آیات مرتبط با صبر در قرآن کریم، صبر به پنج مؤلفه تقسیم شده است که این مؤلفه‌ها عبارت از: متعالی شدن (تحمل سختی‌ها، مصایب و ناملازمات جهت رسیدن به قرب الهی و رشد معنوی)، شکیبایی (بردباری و تحمل مصایب و سختی‌ها)، رضایت (پذیرش وضع موجود بدون گله و شکایت و قبول آنچه که فرد دارد)، استقامت (پایداری و ثبات در انجام امور و مداومت در کار و فعالیت) و درنگ (خویشتن‌داری در مقابل خواسته‌ها و کنترل امیال درونی) است (خرمائی و فرمانی، ۱۳۹۳ج).

به طور کلی اهمیت صبر در ارتقاء سلامت روان ایجاب می‌کند که بررسی‌های عمیق‌تری درباره آن انجام شود و پیشایندها و پی‌آیندهای آن بررسی شده تا از این طریق بتوان مداخلاتی مبتنی بر صبر در جهت ارتقاء سلامت روان افراد تدوین کرد. پژوهش‌ها (خرمائی و فرمانی، ۱۳۹۳ج؛ آقابابایی، تیبک، و حاتمی، ۱۳۹۳؛ اشنیتکر، ۲۰۱۰ و ۲۰۱۲) نشان داده‌اند که یکی از پیشایندهای مهم صبر، شخصیت^۲ است. در پژوهش خرمائی و فرمانی (۱۳۹۳ج) عامل شخصیتی روان‌نژندگرایی^۳ پیش‌بینی‌کننده منفی و عوامل توافق‌پذیری^۴، برون‌گرایی^۵، وظیفه‌گرایی^۶ و گشودگی در تجربه^۷ پیش‌بینی‌کننده‌های مثبت مؤلفه‌های صبر بودند. با توجه به این یافته می‌توان این گونه نتیجه‌گیری کرد که افراد صبور واجد ویژگی‌های شخصیتی خاصی هستند. حال این مسئله مطرح می‌شود که شخصیت‌های تیپ A و D چه ارتباطی با صبر دارند. ویژگی‌های تیپ شخصیتی A رقابت‌جویی، احساس خشم و عناد، اعتیاد به کار و بیقراری است (فریدمن و روزمن^۸، ۱۹۵۹). ویژگی‌های تیپ شخصیتی D نیز شامل عاطفه منفی و بازداری اجتماعی (دنولت^۹، ۲۰۰۵) می‌شود. شخصیت‌های نوع A و D از عوامل عمده

-
1. Emmons
 2. personality
 3. neuroticism
 4. agreeableness
 5. extraversion
 6. conscientiousness
 7. openness to experience
 8. Friedman & Rosenman
 9. Denollet

بیماری‌های قلبی - عروقی است (ادل، مسترز، اسپیلمانز و مایستو^۱، ۲۰۱۱؛ فریدمن و روزنمن، ۱۹۵۹). همچنین پژوهش اکبری، محمود علیلو و اصلان آبادی (۱۳۸۷) نشان‌دهنده ارتباط بین تجربه هیجان‌های منفی و بازداری در ابراز این هیجان‌ها با بیماری کرونری قلب بود. نوری (۱۳۸۷) نیز عنوان می‌کند که ویژگی‌های تیپ شخصیتی A مشابه ویژگی‌های افراد ناشکیبا است. با توجه به اینکه تاکنون پژوهشی درباره ارتباط شخصیت‌های تیپ A و D با صبر و مؤلفه‌های آن انجام نشده است و بررسی این موضوع می‌تواند زمینه‌ساز تدوین راهکارهای درمانی مبتنی بر صبر در جهت ارتقاء سلامت روان افراد با شخصیت‌های تیپ A و D شود، بنابراین، در پژوهش حاضر نقش تیپ‌های شخصیتی A و D در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن در دانشجویان بررسی شده است.

روش

طرح پژوهش حاضر از نوع همبستگی و توصیفی است. در این پژوهش متغیرهای پیش‌بینی‌کننده یا پیش‌بین، شخصیت‌های تیپ A و D و متغیر پیش‌بینی شونده یا ملاک، صبر و مؤلفه‌های آن است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه پیام نور شیراز را شامل می‌شد که در نیمسال دوم سال تحصیلی ۹۴-۹۳ مشغول تحصیل بودند. از میان این افراد، تعداد ۲۱۷ دانشجو به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای به عنوان گروه نمونه انتخاب شدند. به طوری که از بین کلیه رشته‌های موجود در دانشگاه، تعداد ۱۰ رشته به تصادف انتخاب و سپس دو ورودی از دانشجویان در هر یک از رشته‌های منتخب به تصادف انتخاب شد و کلیه دانشجویان این ورودی‌ها به عنوان گروه نمونه ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش را تکمیل کردند.

ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش به قرار زیر است:

الف. مقیاس صبر: این مقیاس با استفاده از مؤلفه‌های قرآنی و روایتی صبر توسط خرمائی، فرمانی و سلطانی (۱۳۹۳ب) تهیه شده است. این محققان به منظور ساخت این مقیاس در ابتدا، کلیه آیات مرتبط با صبر در قرآن کریم را مشخص کردند. مفاهیم کلیدی را استخراج کردند که

کلیه آیات مرتبط با صبر بر آن تأکید دارند. سپس از این مفاهیم کلیدی برای تدوین عباراتی استفاده کردند که گویای این مفاهیم باشند. همچنین مفاهیم شبیه به هم را حذف کردند و نهایتاً این عبارت‌ها را در قالب ۲۵ گویه براساس مقیاس درجه‌بندی لیکرت از کاملاً درست تا کاملاً نادرست تنظیم و ویژگی‌های روانسنجی آن را روی دانشجویان بررسی کردند. نتایج تحلیل عاملی مقیاس صبر به روش مؤلفه‌های اصلی همراه با چرخش واریماکس نشان‌دهنده وجود ۵ مؤلفه صبر بود که به ترتیب متعالی شدن، شکیبایی، رضایت، استقامت و درنگ نامگذاری شدند. به منظور سنجش پایایی مقیاس صبر نیز از روش محاسبه ضرایب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌ها از ۰/۶۰ تا ۰/۸۴ و ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس نیز ۰/۸۶ محاسبه شد (خرمائی، فرمانی و سلطانی، ۱۳۹۳). همچنین در پژوهش حاضر ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های این ابزار از ۰/۵۴ تا ۰/۷۳ و ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۷۴ به دست آمد.

ب. پرسشنامه تیپ شخصیت A: با الهام از لیست سؤال‌هایی که راتوس و نوید (۱۹۸۹) تدوین کرده‌اند، باتیگون و ساهین (۲۰۰۶) این مقیاس را ساخته‌اند. این ابزار ۲۵ سؤالی به این منظور تدوین شد تا تعیین کند که افراد رفتارهای نوع A یا B را نشان می‌دهند. نمرات بالا (بالتر از ۱۳) نشان‌دهنده شخصیت تیپ A و نمرات پایین (کم‌تر از ۱۳) نشان‌دهنده شخصیت تیپ B است (باتیگون و ساهین، ۲۰۰۶). نتایج باتیگون و ساهین (۲۰۰۶) بر روی دو نمونه نشان‌دهنده روایی سازه و ملاک این ابزار بود. همچنین ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس در نمونه اول و دوم نیز به ترتیب ۰/۸۶ و ۰/۹۰ گزارش شده است. ضریب آلفای کرونباخ این ابزار در پژوهش حاضر نیز ۰/۷۱ محاسبه شده است.

ج. مقیاس تیپ شخصیت D: این مقیاس را دنولت (۲۰۰۵) ساخته است. مقیاس تیپ شخصیتی D دارای ۱۴ سؤال است که براساس مقیاس درجه‌بندی لیکرت از کاملاً درست تا کاملاً غلط تنظیم شده است. این ابزار دو خرده مقیاس عاطفه منفی و بازداری اجتماعی دارد. نتایج پژوهش دنولت (۲۰۰۵) نشان‌دهنده روایی و پایایی مطلوب این ابزار بوده است. همچنین در مطالعه‌ای (ابوالقاسمی، زاهد و نریمانی، ۱۳۸۸) در ایران نیز ضریب آلفای کرونباخ این

مقیاس ۰/۷۲ به دست آمد. همچنین ضرایب آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌های عاطفه منفی و بازداری اجتماعی در پژوهش حاضر به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۵۴ و ضریب آلفای کرونباخ کل ۰/۸۶ محاسبه شد.

پرسشنامه‌ها در کلاس درس به طور تصادفی بین دانشجویان توزیع شد. قبل از اقدام به توزیع پرسشنامه‌ها هماهنگی‌های لازم با آموزش دانشکده و اساتید مربوطه به عمل آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش آمار توصیفی، از شاخص‌های میانگین، انحراف استاندارد و ضریب همبستگی پیرسون و در بخش آمار استنباطی از رگرسیون چندگانه همزمان و گام به گام در نرم‌افزار رایانه‌ای SPSS 16 استفاده شده است.

یافته‌ها

مشارکت‌کنندگان در پژوهش حاضر ۲۱۷ نفر (۱۶۵ زن و ۵۲ مرد) بودند. دامنه سنی آزمودنی‌ها از ۱۹ - ۴۰ سال و میانگین سنی آن‌ها ۲۵/۹۴ سال بود ($SD=1/33$). جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

جدول ۱: میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد مطالعه

متغیرهای مورد مطالعه	میانگین	انحراف استاندارد
نمره کل صبر	۸۲/۱۷	۱۰/۹۹
متعالی شدن	۲۹/۳۲	۴/۸۹
شکیبایی	۲۰/۰۳	۳/۹۳
رضایت	۱۲/۰۴	۲/۹۳
استقامت	۱۰/۱۳	۱/۹۰
درنگ	۱۰/۶۳	۲/۲۳
نمره کل تیپ شخصیت D	۲۲/۹۷	۱۰/۱۳
خرده مقیاس عاطفه منفی	۱۱/۷۵	۶/۳۰
خرده مقیاس بازداری اجتماعی	۱۱/۲۱	۵/۳۵
تیپ شخصیت A	۱۳/۳۲	۴/۱۱

مفروضه‌های رگرسیون چندگانه همزمان در پژوهش حاضر از جمله کمی و پیوسته بودن متغیرها، عدم همخطی چندگانه، همگنی پراکنش، استقلال باقیمانده‌ها، نرمال بودن توزیع خطاها و خطی بودن بررسی شد و نتایج نشان‌دهنده برقراری مفروضه‌های فوق‌الذکر بود. در

این پژوهش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون، همبستگی میان متغیرهای مورد مطالعه محاسبه شد که نتایج آن در جدول ۲ نشان داده شده است. بر طبق نتایج جدول ۲، نمره کل صبر و مؤلفه‌های آن با نمره کل تیپ شخصیت D و دو خرده مقیاس آن و نمره کل تیپ شخصیت A همبستگی منفی معنادار نشان داد ($P < 0/01$).

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
متعالی شدن	۱									
شکبیایی	۰/۳۰ ^{oo}	۱								
رضایت	۰/۳۴ ^{oo}	۰/۳۹ ^{oo}	۱							
استقامت	۰/۳۲ ^{oo}	۰/۲۱ ^{oo}	۰/۳۹ ^{oo}	۱						
درنگ	۰/۵۲ ^{oo}	۰/۱۲	۰/۳۲ ^{oo}	۰/۳۲ ^{oo}	۱					
نمره کل صبر	۰/۸۰ ^{oo}	۰/۶۶ ^{oo}	۰/۶۹ ^{oo}	۰/۵۶ ^{oo}	۰/۶۲ ^{oo}	۱				
عاطفه منفی	-۰/۲۸ ^{oo}	-۰/۲۷ ^{oo}	-۰/۲۲ ^{oo}	-۰/۲۶ ^{oo}	-۰/۳۸ ^{oo}	-۰/۲۵ ^{oo}	۱			
بازداری اجتماعی	-۰/۳۰ ^{oo}	-۰/۲۸ ^{oo}	-۰/۱۸ ^{oo}	-۰/۲۲ ^{oo}	-۰/۲۰ ^{oo}	-۰/۳۶ ^{oo}	۰/۵۱ ^{oo}	۱		
نمره کل شخصیت D	-۰/۳۳ ^{oo}	-۰/۳۲ ^{oo}	-۰/۳۶ ^{oo}	-۰/۲۸ ^{oo}	-۰/۳۲ ^{oo}	-۰/۴۷ ^{oo}	۰/۸۹ ^{oo}	۰/۸۴ ^{oo}	۱	
شخصیت A	-۰/۱۶ ^{oo}	-۰/۲۷ ^{oo}	-۰/۳۱ ^{oo}	-۰/۱۶ ^{oo}	-۰/۲۴ ^{oo}	-۰/۳۳ ^{oo}	۰/۴۵ ^{oo}	۰/۲۵ ^{oo}	۰/۴۱ ^{oo}	۱

** $P < 0/01$ * $P < 0/05$

با توجه به اهداف پژوهش حاضر، در ابتدا از تحلیل رگرسیون چندگانه همزمان استفاده شده است. نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که خرده مقیاس عاطفه منفی نمره کل صبر ($\beta = -0/30$) ؛ رضایت ($P < 0/0001$ ؛ $\beta = -0/38$)، استقامت ($P < 0/0001$ ؛ $\beta = -0/17$) و درنگ ($P < 0/0001$ ؛ $\beta = -0/33$) را به صورت منفی و معنادار پیش‌بینی کرده است. همچنین خرده مقیاس بازداری اجتماعی نمره کل صبر ($P < 0/05$ ؛ $\beta = -0/17$) و مؤلفه‌های متعالی شدن ($P < 0/01$ ؛ $\beta = -0/21$)، شکبیایی ($P < 0/05$ ؛ $\beta = -0/18$) را به صورت منفی و معنادار پیش‌بینی کرد. شخصیت A نیز پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار نمره کل صبر ($P < 0/05$ ؛ $\beta = -0/15$) و مؤلفه‌های شکبیایی ($P \leq 0/01$ ؛ $\beta = -0/18$) و رضایت ($P < 0/05$ ؛ $\beta = -0/15$) بود.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه همزمان برای پیش‌بینی نمره کل و مؤلفه‌های صبر براساس خرده مقیاس‌های تیپ شخصیت D و شخصیت A

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین	B	S. E	β	t	Sig	R ²
نمره کل صبر	عاطفه منفی	-۰/۵۳	۰/۱۳	-۰/۳۰	-۴/۰۴	۰/۰۰۰۱	۰/۲۵
	بازداری اجتماعی	-۰/۳۴	۰/۱۴	-۰/۱۷	-۲/۴۱	۰/۰۲	
	شخصیت A	-۰/۴۰	۰/۱۸	-۰/۱۵	-۲/۲۴	۰/۰۳	
متعالی شدن	عاطفه منفی	-۰/۱۲	۰/۰۶	-۰/۱۵	-۱/۸۸	۰/۰۶	۰/۱۱
	بازداری اجتماعی	-۰/۱۹	۰/۰۷	-۰/۲۱	-۲/۷۸	۰/۰۰۶	
	شخصیت A	-۰/۰۵	۰/۰۹	-۰/۰۴	-۰/۵۷	۰/۵۷	
شکیبایی	عاطفه منفی	-۰/۰۶	۰/۰۵	-۰/۱۰	-۱/۲۶	۰/۲۱	۰/۱۳
	بازداری اجتماعی	۰/۱۳	۰/۰۵	-۰/۱۸	-۲/۴۱	۰/۰۲	
	شخصیت A	-۰/۱۷	۰/۰۷	-۰/۱۸	-۲/۴۹	۰/۰۱	
رضایت	عاطفه منفی	-۰/۱۸	۰/۰۴	-۰/۳۸	-۴/۸۶	۰/۰۰۰۱	۰/۱۹
	بازداری اجتماعی	۰/۰۳	۰/۰۴	۰/۰۵	۰/۶۸	۰/۵۰	
	شخصیت A	-۰/۱۱	۰/۰۵	-۰/۱۵	-۲/۱۷	۰/۰۳	
استقامت	عاطفه منفی	-۰/۰۵	۰/۰۲	-۰/۱۷	-۲/۰۹	۰/۰۴	۰/۰۸
	بازداری اجتماعی	-۰/۰۴	۰/۰۳	-۰/۱۲	-۱/۵۹	۰/۱۱	
	شخصیت A	-۰/۰۲	۰/۰۳	-۰/۰۵	-۰/۶۹	۰/۴۹	
درنگ	عاطفه منفی	-۰/۱۲	۰/۰۳	-۰/۳۳	-۴/۱۸	۰/۰۰۰۱	۰/۱۵
	بازداری اجتماعی	-۰/۰۰۴	۰/۰۳	-۰/۰۰۹	-۰/۱۲	۰/۹۰	
	شخصیت A	-۰/۰۵	۰/۰۴	-۰/۰۹	-۱/۲۴	۰/۲۲	

سپس به منظور بررسی سهم جداگانه هر متغیر در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن، از روش تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام استفاده شد. شایان ذکر است که ترتیب ورود متغیرها به تحلیل براساس میزان بنا آن‌ها در روش رگرسیون چندگانه همزمان بود. بر طبق نتایج جدول ۴، مجموع متغیرها تبیین‌کننده ۲۵ درصد از واریانس نمره کل صبر بودند که به تفکیک سهم عاطفه منفی ۲۱ درصد و سهم بازداری اجتماعی و شخصیت A نیز هر کدام ۲ درصد بوده است.

جدول ۴: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام برای پیش‌بینی نمره کل صبر براساس خرده مقیاس‌های تیپ شخصیت D و شخصیت A

مدل	متغیرها	B	S. E	β	t	Sig	R2
۱	عاطفه منفی	-۰/۷۹	۰/۱۱	-۰/۴۵	-۷/۵۰	۰/۰۰۰۱	۰/۲۱
	عاطفه منفی	-۰/۶۴	۰/۱۲	-۰/۳۷	-۵/۲۷	۰/۰۰۰۱	
۲	بازداری اجتماعی	-۰/۳۵	۰/۱۴	-۰/۱۷	-۲/۴۵	۰/۰۱	۰/۲۳
	عاطفه منفی	-۰/۵۳	۰/۱۳	-۰/۳۰	-۴/۰۴	۰/۰۰۰۱	
۳	بازداری اجتماعی	-۰/۳۴	۰/۱۴	-۰/۱۷	-۲/۴۱	۰/۰۲	۰/۲۵
	شخصیت A	-۰/۴۰	۰/۱۸	-۰/۱۵	-۲/۲۴	۰/۰۳	

همان‌گونه که نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد، بازداری اجتماعی ۹ درصد و عاطفه منفی ۲ درصد از واریانس مؤلفه متعالی شدن را تبیین کردند و در مجموع این متغیرها تبیین‌کننده ۱۱ درصد از واریانس متعالی شدن بودند. همچنین متغیرهای بازداری اجتماعی و شخصیت A تبیین‌کننده ۱۲ درصد از واریانس شکیبایی بودند که به تفکیک بازداری اجتماعی ۸ درصد و شخصیت A ۴ درصد از واریانس را تبیین کردند. علاوه بر آنچه مطرح شد، نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که عامل عاطفه منفی ۱۸ درصد و عامل شخصیت A تنها ۱ درصد از تغییرات واریانس مؤلفه رضایت را تبیین کردند. این عوامل در مجموع تبیین‌کننده ۱۹ درصد از واریانس رضایت بودند. همچنین تنها عامل عاطفه منفی پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار مؤلفه‌های استقامت و درنگ بود. این عامل ۷ درصد از واریانس استقامت و ۱۴ درصد از واریانس درنگ را تبیین کرد.

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه گام به گام برای پیش‌بینی مؤلفه‌های صبر براساس خرده مقیاس‌های تیپ شخصیت D و شخصیت A

متغیر ملاک	مدل	متغیرها	B	S. E	β	t	Sig	R2
متعالی شدن	۱	بازداری اجتماعی	-۰/۲۷	۰/۰۶	-۰/۳۰	-۴/۵۷	۰/۰۰۰۱	۰/۰۹
		بازداری اجتماعی	-۰/۱۹	۰/۰۷	-۰/۲۱	-۲/۸۰	۰/۰۰۶	
شکیبایی	۲	عاطفه منفی	-۰/۱۳	۰/۰۶	-۰/۱۷	-۲/۲۷	۰/۰۲	۰/۱۱
	۱	بازداری اجتماعی	-۰/۲۰	۰/۰۵	-۰/۲۸	-۴/۲۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۸
رضایت		بازداری اجتماعی	-۰/۱۶	۰/۰۵	-۰/۲۲	-۳/۳۷	۰/۰۰۱	
	۲	شخصیت A	-۰/۲۰	۰/۰۶	-۰/۲۱	-۳/۲۳	۰/۰۰۱	۰/۱۲
استقامت	۱	عاطفه منفی	-۰/۱۹	۰/۰۳	-۰/۴۲	-۶/۷۸	۰/۰۰۰۱	۰/۱۸
		عاطفه منفی	-۰/۱۶	۰/۰۳	-۰/۳۵	-۵/۱۳	۰/۰۰۰۱	
درنگ	۲	شخصیت A	-۰/۱۱	۰/۰۵	-۰/۱۵	-۲/۱۶	۰/۰۳	۰/۱۹
	۱	عاطفه منفی	-۰/۰۸	۰/۰۲	-۰/۲۶	-۳/۹۲	۰/۰۰۰۱	۰/۰۷
	۱	عاطفه منفی	-۰/۱۳	۰/۰۲	-۰/۳۸	-۵/۹۸	۰/۰۰۰۱	۰/۱۴

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش تیپ‌های شخصیتی A و D در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن در دانشجویان بود. بر طبق نتایج این پژوهش، تیپ‌های شخصیتی A و D توانستند نمره کل صبر و مؤلفه‌های آن را به صورت منفی و معنادار پیش‌بینی کنند و در این میان شخصیت D و به ویژه خرده مقیاس عاطفه منفی آن سهم بیشتری در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن نشان داد. بررسی جزئی‌تر و مفصل‌تر نتایج نشان می‌دهد که خرده مقیاس عاطفه منفی شخصیت D که با احساس ناخشنودی، عصبانی بودن، ناراحتی، نگرانی و پکر بودن مشخص می‌شود، توانست به‌طور منفی و معنادار نمره کل صبر و مؤلفه‌های رضایت، استقامت، درنگ و متعالی شدن را پیش‌بینی کند. این نتایج به‌طور کلی تبیین‌کننده این مسئله است که احساس ناراحتی و ناخشنودی با بی‌صبری، عدم پذیرش وضع موجود (رضایت)، عدم ثبات در انجام امور (استقامت)، عدم خویشتن‌داری (درنگ) و عدم تحمل سختی‌ها به‌منظور رسیدن به رشد (متعالی شدن) همراه است. نتایج پژوهش اشنیتکر (۲۰۱۲) و اشنیتکر و امونز (۲۰۰۷) نیز نشان داد که صبر از افراد در مقابل عاطفه منفی محافظت می‌کند و عاطفه مثبت را افزایش می‌دهد.

نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش مذکور همسو است. در پژوهش خرمائی و فرمانی (۱۳۹۳ج) نیز عامل روان نژندگرای که با احساسات و عواطف منفی همراه است، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار نمره کل صبر و مؤلفه‌های متعالی شدن، شکیبایی و رضایت بود که این نتایج با نتایج پژوهش حاضر همسو است. همچنین پژوهش شیفمن^۱ (۲۰۰۵) نیز نشان داد که عاطفه منفی کارآمدی راهبردهای مقابله‌ای در مقابل وسوسه مصرف سیگار را در افراد سیگاری ترک کرده کاهش می‌دهد.

از دیگر نتایج پژوهش حاضر نقش خرده مقیاس بازداری اجتماعی شخصیت D در پیش‌بینی منفی و معنادار نمره کل صبر و مؤلفه‌های متعالی شدن و شکیبایی بود. این نتایج نشان‌دهنده این مسئله است که افزایش بازداری اجتماعی که با نشانه‌هایی مانند مشکل در برقراری ارتباط با دیگران، خودداری از بروز احساسات در تعاملات اجتماعی، مشکل در شروع گفتگو، فاصله‌گیری از دیگران و مشکل در یافتن موضوعی برای صحبت مشخص می‌شود، با کاهش صبر همراه است. به عبارت دیگر، دانشجویانی که دچار بازداری اجتماعی هستند به احتمال زیاد نمی‌توانند سختی‌ها و ناملازمات را جهت رسیدن به رشد بالاتر تحمل کنند (متعالی شدن) و همچنین در مقابل سختی‌ها، زخم زبان‌ها و برخوردهای دیگران بردباری نشان نمی‌دهند (شکیبایی). در تبیین این مسئله می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که احتمالاً افراد با نمره بالا در بازداری اجتماعی به دلیل فقدان مهارت‌های برقراری ارتباط مؤثر یا استفاده از مهارت‌های ناکارآمد ارتباطی قدرت تحمل سختی‌ها و ناملازمات جهت رسیدن به تعالی و یا بردباری در مقابل برخوردهای دیگران را ندارند. در پژوهش خرمائی و فرمانی (۱۳۹۳ج) برون‌گرایی پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار نمره کل صبر و مؤلفه متعالی شدن بود. همچنین در پژوهش وزیری و همکاران (۲۰۱۴) ویژگی شخصیتی درون‌گرایی با خودکنترلی رابطه منفی و معنادار نشان داد. بنابراین، نتایج پژوهش حاضر با نتایج پژوهش‌های مذکور همسو است.

علاوه بر آنچه مطرح شد، نتایج این پژوهش نشان‌دهنده نقش تیپ شخصیت A در پیش‌بینی منفی و معنادار نمره کل صبر و مؤلفه‌های شکیبایی و رضایت بود. این نتایج با نتایج پژوهش نوری (۱۳۸۷) همسو است. بر طبق نتایج پژوهش حاضر دور از انتظار نیست که

افرادی با ویژگی‌هایی مانند رقابت‌جویی، احساس خشم و عناد، اعتیاد به کار و بی‌قراری در مقابل سختی‌ها و ناملایمات بردباری نشان ندهند (شکیبایی) و از وضع موجود خویش رضایت نداشته و از کمبودهای زندگی گلایه و شکایت داشته باشند (رضایت).

نسبت سه برابری زنان نسبت به مردان در این پژوهش امکان تعمیم یافته‌ها را محدود می‌کند و پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی ارتباط میان تیپ‌های شخصیتی A و D با صبر با توجه به عامل جنسیت بررسی شود. علاوه بر این، گستردگی دامنه سنی آزمودنی‌ها (۱۹ تا ۴۰ سال) که ممکن است نتایج این پژوهش را تحت تأثیر قرار داده باشد، از محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی موضوع تحقیق در دو گروه ۲۰ تا ۳۰ و ۳۰ تا ۴۰ سال جداگانه اجرا و نتایج آن مقایسه شود تا اثر عامل سن بر نتایج مشخص شود. به طور کلی از نتایج این پژوهش می‌توان این‌گونه نتیجه‌گیری کرد که افراد دارای تیپ‌های شخصیتی A و D از صبر کم‌تری بهره‌مند هستند و در این میان تیپ شخصیت D نقش بیشتری در پیش‌بینی صبر نشان داده است. بر طبق این نتایج، به روان‌شناسان و به‌ویژه روان‌شناسان سلامت پیشنهاد می‌شود که در کارهای درمانی خویش به منظور ارتقاء سلامت روان و پیشگیری از ابتلای افراد با شخصیت A و D به بیماری‌های قلبی-عروقی به سازه روان‌شناختی-دینی صبر توجه کنند.

تشکر و قدردانی

از همه دانشجویان و مسئولان دانشگاه پیام نور شیراز که در اجرای پژوهش شرکت و همکاری کردند، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

منابع

- ابوالقاسمی، عباس، زاهد، فاطمه و نریمانی، محمد (۱۳۸۸). بررسی ارتباط احساس پیوستگی و تیپ شخصیتی D با تندرستی در افراد مبتلا به بیماری عروق کرونری. *مجله اصول بهداشت روانی*، ۴۳ (۳): ۲۲۲-۲۱۳.
- اکبری، مهدی، محمود علیلو، مجید و اصلان‌آبادی، ناصر (۱۳۸۷). بررسی تأثیر هیجان‌های منفی، بازداری اجتماعی و نقش عامل جنسیت در بروز بیماری کرونری قلب، *مجله مطالعات روانشناختی*، ۴ (۱): ۸۶-۷۱.
- آقابابایی، ناصر، تیبیک، محمد تقی و حاتمی، جواد (۱۳۹۳). رابطه صبر با شخصیت، سلامت روانی و رضایت از زندگی. *فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناختی کاربردی*، ۵ (۲): ۲۸-۱۷.
- حسین ثابت، فریده (۱۳۸۷). اثربخشی آموزش صبر بر اضطراب، افسردگی و شادکامی، دو *فصلنامه مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، ۱ (۲): ۹۲-۷۹.
- حق جو، شیوا (۱۳۹۰). پیش‌بینی افکار خودکشی در دانشجویان بر مبنای مؤلفه‌های صبر و تنظیم هیجانی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- خرمائی، فرهاد، زارعی، فرشته، مهدی یار، منصوره و فرمانی، اعظم (۱۳۹۳). نقش صبر و مؤلفه‌های آن به عنوان فضایل اخلاقی در پیش‌بینی امید دانشجویان. *مجله اخلاق و تاریخ پزشکی*، ۷ (۳): ۶۸-۵۸.
- خرمائی، فرهاد و فرمانی، اعظم (۱۳۹۳ الف). صبر و نقش مؤلفه‌های آن در پیش‌بینی ناامیدی در دانشجویان. هفتمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، اصفهان: دانشگاه صنعتی اصفهان.
- خرمائی، فرهاد و فرمانی، اعظم (۱۳۹۳ ب). بررسی نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش‌بینی صبر و مؤلفه‌های آن در دانشجویان. *مجله روانشناسی بالینی و شخصیت*، ۲۱ (۱۱): ۲۴-۱۱.
- خرمائی، فرهاد، فرمانی، اعظم و سلطانی، اسماعیل (۱۳۹۳ الف). نقش صبر به عنوان یک فضیلت اخلاقی و شخصیت در پیش‌بینی ناامیدی دانشجویان، *فصلنامه اخلاق پزشکی*، ۷ (۲۸): ۱۹۹-۱۶۷.
- خرمائی، فرهاد، فرمانی، اعظم و سلطانی، اسماعیل (۱۳۹۳ ب). ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس صبر، *مجله اندازه‌گیری تربیتی*، ۵ (۱۷): ۹۹-۸۳.

خرمائی، فرهاد، اعظم و کلانتری، شکبیا (۱۳۹۴). مقایسه مؤلفه‌های صبر در بیماران مبتلا به افسردگی اساسی، اضطراب تعمیم یافته و افراد بهنجار، *مجله علوم رفتاری*، ۹ (۱): ۷۷-۸۴.

سادات حسینی سلطان نصیر، محبوبه، علیزاده عصار، افسانه و رحمتی، عباس (۱۳۹۳). *آموزش مهارت‌های معنوی صبر و ذکر به شیوه گروهی در کاهش علائم افسردگی دانشجویان*. هفتمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان. اصفهان: دانشگاه صنعتی اصفهان.

غباری بناب، باقر و خدایاری فرد، محمد (۱۳۷۹). *رابطه توکل به خدا، اضطراب، صبر و امیدواری در شرایط ناگوار*. مقاله ارائه شده در اولین همایش بین‌المللی دین و سلامت روان، معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.

فرمائی، اعظم، درخشان، معراج و خرمائی، فرهاد (۱۳۹۴). بررسی نقش صبر و مؤلفه‌های آن در پیش‌بینی اهمال کاری تحصیلی دانش آموزان شهر شیراز، همایش بین‌المللی *روان‌پزشکی کودک و نوجوان*، تهران: دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی.

فرمائی، اعظم، خرمائی، فرهاد و بانسی، فهیمه (۱۳۹۳). بررسی نقش مؤلفه‌های صبر در پیش‌بینی سلامت روان دانشجویان، همایش ملی قرآن، سلامت و سبک زندگی. فسا: دانشگاه علوم پزشکی فسا.

فرمائی، اعظم، خرمائی، فرهاد و دوکوهکی، نجمه (۱۳۹۳). بررسی نقش صبر و مؤلفه‌های آن در پیش‌بینی رضایت زناشویی والدین دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر شیراز، ششمین همایش ملی *آسیب‌شناسی خانواده*. تهران: پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی.

نوری، نجیب الله (۱۳۸۷). بررسی پایه‌های روان‌شناختی و نشانگان صبر در قرآن، *روان‌شناسی و دین*، ۱ (۴): ۱۶۸-۱۴۳.

Abolghasemi, A., Zahed, F., & Narimani, M. (2009). The correlation of sense of coherence and type-D personality with health in coronary artery patients. *Journal of Fundamentals of Mental Health*, 43 (3): 213- 222. (Text in Persian)

Aghababaei, N., Taghi Tabik, M., & Hatami, J. (2014). Relationship of patience to personality, mental health and life satisfaction. *Applied Psychological Research Quarterly*, 5 (2): 17- 28. (Text in Persian).

Akbari, M., Mahmood Aliloo, M., & Aslanabadi, N. (2008). Effects of negative emotions, social inhibition and role of gender factor on development of coronary heart disease. *Journal of Psychological Studies*, 4 (1): 71- 86 (Text in Persian).

- Batgün, A. D., & Şahin, N. H. (2006). Two scales for job stress and psychological health investigation: Type-A personality and job satisfaction. *Turkish Journal of Psychiatry, 17* (1): 32-45.
- Denollet J. (2005). DS14: Standard assessment of negative affectivity, social inhibition, and Type D personality. *Psychosomatic Medicine, 67*(1): 89-97.
- Farmani, A., Derakhshan, M., & Khormaei, F. (2015). *Investigating the role of patience and its components in predicting academic procrastination among students of Shiraz city*. International Congress of Child and Adolescent Psychiatry. Tehran, Iran: Shahid Beheshti University (Text in Persian).
- Farmani, A., Khormaei, F., & Baneshi, F. (2015). *Investigating the role of patience components in predicting mental health among university students*. National Conference of Quran, Health and Life Style. Fasa: Iran: Fasa University of Medical Sciences (Text in Persian).
- Farmani, A., Khormaei, F., & Dokuhaki, N. (2014). *Investigating the role of patience and its components in predicting marital satisfaction among parents of elementary students in Shiraz*. The 6th National Congress on Family Pathology. Tehran, Iran: Shahid Beheshti University (Text in Persian).
- Friedman, M., & Rosenman, R. (1959). Association of specific overt behavior pattern with blood and cardiovascular findings. *Journal of the American Medical Association, 169*: 1286-1296.
- Ghobari Bonab, B., & Khodayarifard, M. (2000). *Relationship between trust in god with anxiety, patience, and hope in adverse conditions*. First International Conference of Religion and Mental Health. Tehran: Iran: University of Medical Sciences (Text in Persian).
- Haghjoo, S. (2013). *Prediction of suicidal ideation based on components of patience and emotion regulation* [M. A. thesis]. Shiraz, Iran: Shiraz University (Text in Persian).
- Hosseini-Sabet, F. (2008). Effectiveness of patience training in anxiety, depression and happiness. *Study of Islamic Psychology, 1*(2): 79- 92 (Text in Persian).
- Khormaei, F., & Farmani, A. (2014 a). *Patience and the role of its components in predicting hopelessness among university students*. University students' mental health conference. Isfahan, Iran: Isfahan University (Text in Persian).
- Khormaei, F. & Farmani, A. (2014 b). Investigating the role of the Big Five personality factors in predicting patience and its components among university students. *Journal of Clinical Psychology and Personality, 21* (11): 11- 24 (Text in Persian).

- Khormaei, F., Farmani, A., & Kalantari, S. (2015). The comparison of patience components among patients with major depression, generalized anxiety disorder and normal individuals. *Journal of Behavioral Sciences*, 9(1): 77-84(Text in Persian).
- Khormaei, F., Farmani, A. & Soltani, E. (2014 a). Investigating the prediction role of patience as a moral construct and personality characteristics in the hopelessness of university students. *Iranian Journal of Medical Ethics*, 7 (28): 167- 199(Text in Persian).
- Khormaei, F., Farmani, A. & Soltani E. (2014 b). The Patience Scale: Instrument development and estimates of psychometric properties. *Educational Measurement*, 5(17): 83- 99(Text in Persian).
- Khormaei, F., & Farmani, A. & Yazdani, F. (2017). Predicting self-control on the basis of patience and its components among high school students. *Practice in Clinical Psychology*, 5 (1): 11- 16.
- Khormaei, F., Zareie, F., Mahdiyar, M. & Farmani, A. (2014). Role of patience and its components as moral constructs in predicting hope among university students. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 7 (3): 58- 68 (Text in Persian).
- Noori, N. (2008). Investigating the psychological foundation and syndrome of patience in the Holy Quran. *Psychology and Religion*, 19 (4): 143-168 (Text in Persian).
- O'Dell, K. R., Masters, K. S., Spielmans, G. I., & Maisto, S. A. (2011). Does type-D personality predict outcomes among patients with cardiovascular disease? A meta-analytic review. *Journal of Psychosomatic Research*, 71: 199–206.
- Rosati, A. G., Stevens, J. R., Hare, B., & Hauser, M. D. (2007). The evolutionary origins of human patience: Temporal preferences in chimpanzees, bonobos, and human adults. *Current Biology*, 17(19): 1663–1668.
- Sadat-Husseini-Sultan-Nasir, M., Alizadeh-Assar, A., & Rahmati, A. (2014). *Educating the spritual skills of patience and prayer in reducing depressive symptoms among university students*. University students' mental health conference. Isfahan, Iran: Isfahan University,(Text in Persian).
- Schnitker, S. A. (2012). An examination of patience and well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 7 (4): 263–280.
- Schnitker, S. A. (2010). *An examination of patience and well-being*. Unpublished doctoral dissertation. University of California, Davis, CA.

- Schnitker, S. A., & Emmons, R. A. (2007). Patience as a virtue: religious and psychological perspectives. *Research in the Social Scientific Study of Religion*, 18: 177-207.
- Shiffman, S. (2005). Dynamic influences on smoking relapse process. *Journal of Personality*, 73(6): 1715-48.
- Stevens, J. R., Hallinan, E. V., & Hauser, M. D. (2005). The ecology and evolution of patience in two New World monkeys. *Biology Letters*, 1: 223-226.
- Vaziri, J., Mongashti, Y., & Saiady, M. A. (2014). The relationship between the self - control and personality characteristics of Iran's referees of male football premier league in 2011. *International Journal of Sport Studies*, 4(7): 776-782.

Abstracts

Psychological Studies
Faculty of Education and Psychology,
Alzahra University

Vol.13, No.2
Summer 2017

**The Role of Types A and D Personality in
Predicting Patience and its Components among
University Students**

Azam Farmani*, Alireza Agha Yoosufi** & Mehdi Dehestani***

Abstract

The aim of the present study was to investigate the role of types A and D personality in predicting patience and its components among university students. The statistical population of the present study was all of university students studying at Shiraz Payame Noor University in the 2014- 2015 academic year. Two hundred and seventeen university students were recruited among them via cluster sampling method. The participants answered the Patience Scale (Khormaei, Farmani, and Soltani), Type A personality Questionnaire (Batigun and Sahin,) and Type D personality Scale (Denollet). The results of correlation indicated negative and significant relationships between patience and its components and types A and D personality. The results of simultaneous multiple regression analyses also showed that type A personality and the two subscales of type D personality negatively and significantly predicted patience and its components. Moreover, according to the results of stepwise multiple regression analyses, Negative Affect as one of the subscales of type D personality played greater role in predicting patience and its components. According to the results of this study, it is recommended to psychologists especially health psychologists to pay attention to the

*Ph.D. student of Payame Noor University

** Associate Professor of Payame Noor University

*** Assistant Professor of Payame Noor University

received: 2015-11-03

accepted: 2017-08-19

DOI: 10.22051/psy.2017.7243.1035

psychological- moral construct of patience in order to promote mental health and prevent cardiovascular diseases among patients with types A or D personality.

Keywords: Negative Affect, patience, type A personality, type D personality

